

Forskning om adopterade i Sverige

Källa: Lotta Landerholm, *Adopterad. Lämnad. Vald. Och sen?* (AlfabetaAnamma,2003)

Research: Tobias Hübinette

Hur många adopterade finns och har funnits i Sverige och hur går det för dem om man undersöker sådant som har med siffror att göra? I det följande redovisas en del statistiskt material från olika rapporter.

Hur många och varifrån?

Vid senaste sekelskifte fanns enligt Registret över totalbefolkningen (RTB) totalt 133 000 personer som har minst en adoptivförälder. Av dessa är det cirka 88 000 personer som har uppgift om både adoptivmor och adoptivfar. 45 000 personer har uppgift om endast en adoptivförälder (cirka 40 000 födda i Sverige och knappt 5 000 utrikes). För dessa gäller att de antingen adopterats av ensamstående eller av partner till biologisk förälder (dvs. styvbarnsoptioner).

Flergenerationsregistret innehåller kopplingar mellan barn och föräldrar (biologiska och adoptivföräldrar) som hämtats från folkbokföringen. Målpopulationen är personer folkbokförda någon gång sedan 1961 och födda 1932 eller senare. I folkbokföringsregistren finns vissa brister som leder till att vissa personer helt kommer att sakna uppgift om mor eller far i Flergenerationsregistret. Detta gäller bl.a. då personen har:

- uppgift om flera adoptivmödrar eller -fäder under samma tidsperiod
- ofullständigt födelsedatum för adoptivmor/ -far.

Omkring 4 000 relationer till adoptivfäder och 3 000 till adoptivmödrar har på detta sätt valts bort.

Det totala antalet adopterade enligt Flergenerationsregistret var den 31 december 2001 omkring 136 000 personer och av dessa var drygt 64 % födda i Sverige. Från och med 1971 var de utrikesfödda i majoritet. Diagrammet nedan illustrerar detta:

Flergenerationsregistret 2000-12-31

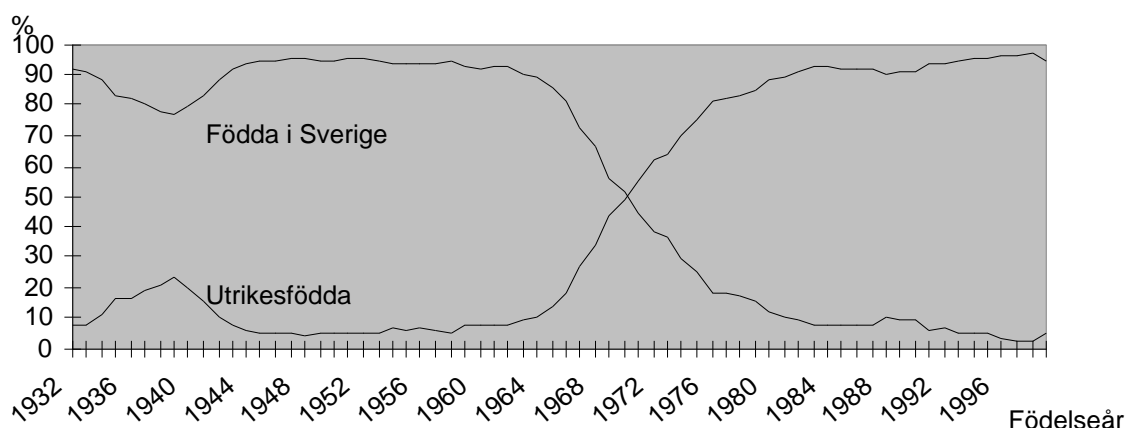

Diagram 4. Andel adopterade indexpersoner efter födelseland och födelseår

Hur många har då adopterats i Sverige sedan adoptionslagen trädde i kraft 1918?

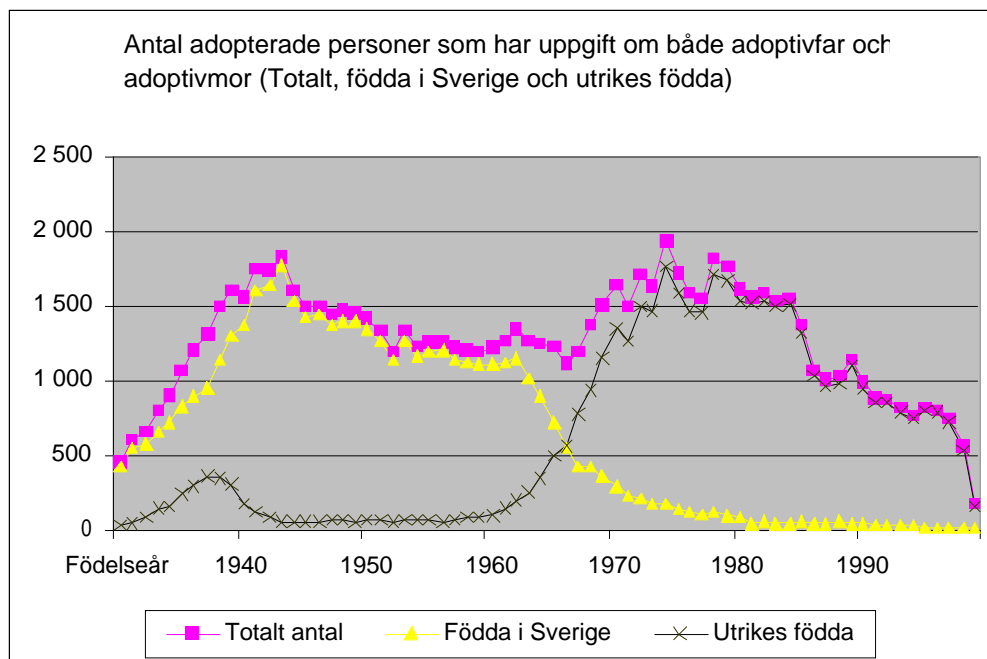
Flergenerationsregistret innehåller inte människor födda före 1932. Enligt Registret över totalbefolkningen (RTB) lever just nu cirka 2 000 personer som är adopterade av såväl adoptivmor som -far och som är födda före 1932. En tabell i en tidskrift från 1953 redovisar att 11 232 barn adopterades under åren 1918 och 1931. (Barnavård och Ungdomsskydd. 2/53)

Tabell 1 visar personer med uppgift om både adoptivmor och adoptivfar fr.o.m 1932. Av dem som adopterats och är födda under de senaste 70 åren kommer hälften från Sverige och hälften från andra länder. Tabellen är framställd ur Flergenerationsregistret version 2001.

Tabell 1: Antal adopterade personer som har uppgift om både adoptivfar och adoptivmor. Antal och procentandel adopterade personer per födelsekohort efter födelseland (Sverige, utrikes, okänt).

Födelseår	Totalt	Födda i Sverige		Utrikes födda		Okänt födelseland	
	Antal	antal	andel	antal	andel	antal	andel
1932-41	10092	8009	81,4	2024	17,99	0	0
1942-51	15848	14999	94,65	794	5,01	3	0,02
1952-61	12636	11918	94,29	680	5,1	0	0
1962-71	12776	7785	61,55	4964	38,24	0	0
1972-81	16877	1652	9,9	15220	90,07	0	0
1982-91	13484	461	3,48	13022	96,52	1	0
1992-01	7409	200	2,8	7205	97,15	1	0,01
Total	89 122	45 024	50,52	43 909	49,27	5	0,01

Tabellen visar att totalt sett bland dem som har uppgift om både adoptivmor och adoptivfar är 51 % födda inrikes och 49 % är utrikes födda. Födda i Sverige är den största gruppen för födelseåren 1932-67. 1968 och framåt är gruppen utrikes födda större än födda i Sverige. Nedan visas detta i ett diagram:

Fortfarande föds i början av 1970-talet runt 3-400 barn i Sverige per år som lämnas för adoption. Samtidigt växer alltså andelen som fötts utrikes och tar snabbt över. De kommer från jordens alla hörn. Vilka är då de världsdelar där de blivit till?

I Tabell 2 nedan ser vi att majoriteten kommer från Asien och Amerika (framförallt Sydamerika). Uppgifterna är hämtade ur NIA:s statistik som finns sammanställd från 1969 och anger året de anlät som barn till Sverige:

Tabell 2: Utländskt adopterade fördelade på födelseår och världsdelar som de kommer ifrån. (NIA)

	Asien		Amerika (mest Syd-)		Europa		Afrika		Australien + okända		Summa	Snitt per år
	Antal	andel	Antal	andel	Antal	andel	Antal	andel	Antal	andel		
1969 – 78	9 214	63,7	2 325	16,1	2 268	15,7	616	4,3	45	0,3	14 468	1 447
1979 – 88	9 616	64,0	4 567	30,4	590	3,9	247	1,6	4	0,02	15 024	1 502
1989 – 98	4 417	46,3	2 700	28,3	1 940	20,3	471	4,9	6	0,06	9 534	953
1999 – 01	1 714	56,3	451	14,8	695	27,8	182	6,0	2	0,06	3 044	1 015
<i>Totalt</i>	<i>24 961</i>	<i>59,3</i>	<i>10 043</i>	<i>23,9</i>	<i>5 493</i>	<i>13,1</i>	<i>1 516</i>	<i>3,6</i>	<i>57</i>	<i>0,1</i>	<i>42 070</i>	<i>1 275</i>

De allra flesta av de utlandsadopterade har förts från andra världsdelar till Sverige. I Tabell 3 är uppgifterna hämtade ur Flergenerationsregistret. Tabellen avser personer som har uppgift om både adoptivmor och adoptivfar.

Tabell 3: Antal adopterade personer som har uppgift om både adoptivfar och adoptivmor per invandringsår för de vanligaste födelseländerna (exklusive Sverige).

Summa av Antal	Invandrings år										
Födelselandnamn	-1939	1940 1949	1950 1959	1960 1969	1970- 1979	1980- 1989	1990 1999	2000 2001	Okän t	Totalt	
Korea, Syd-			5	571	3 993	2 593	954	206	34	8 356	
Indien				74	2 130	3 144	1 004	126	25	6 503	
Colombia				1	618	2 384	1 617	244	15	4 879	
Sri Lanka					827	2 262	328	1	11	3 429	
Finland		1 231	249	322	292	57	25		799	2 975	
Chile			1	1	946	1 095	84	1	1	2 129	
Thailand				9	1 082	201	301	17	2	1 612	
Polen		2	1	54	76	498	722	68	7	1 428	
Vietnam					2	20	1 091	171		1 284	
Kina			1		3	13	578	281	1	877	
Etiopien			1	18	467	142	186	28	2	844	
Tyskland		24	224	226	233	26	13	3	86	835	
Indonesien					286	471	4	2	3	766	
Brasilien			1	6	98	185	426	12	2	730	
Iran			2	30	528	2	14	5	1	582	

Summa av de 15 vanligaste länderna	0 1 257	485	1 312	11 581	13 093	7 347	1 165	989	37 229
---	----------------	------------	--------------	---------------	---------------	--------------	--------------	------------	---------------

Totalt alla utrikes födda	2 1 338	560	1 529	13 480	14 539	9 721	1 611	1 134	43 914
----------------------------------	----------------	------------	--------------	---------------	---------------	--------------	--------------	--------------	---------------

Tabellen visar vilka länder som de adopterade med två adoptivföräldrar vanligtvis är födda i. Tabellen visar också under vilken tidsperiod de adopterade kom till Sverige. Uppgift om invandringsår saknas dock för drygt 1 000 adopterade. De flesta som adopterats från utlandet kom till Sverige under 1970- och 80-talen. Det vanligaste födelselandet är Sydkorea med drygt 8 000 barn. Andra länder på topplistan över födelseländer är Indien, Colombia, Sri Lanka, Finland, Chile, Polen och Vietnam.

Av dem som kommit från Europa var det fortfarande fram till början av 70-talet en hel del från Finland och Tyskland. I början av 80-talet började allt fler barn komma från Polen och från slutet av 80-talet från Ryssland och Rumänien, dock ännu inte så många att de hör till de 15 länder som lämnat flest barn för adoption i Sverige..

Kostnader för adoption

Att adoptera från utlandet innebär kostnader. Det rör sig om summor från knappt 100 000 kronor till närmare 200 000 beroende på från vilket land barnet hämtas. De blivande adoptivföräldrarna är de som betalar, men ett statligt bidrag utgår med 40 000 kronor.

På Adoptionscentrums hemsida (AC är den största auktoriserade organisationen) finns uppgift om att avgiften ska täcka sådant som administrativa och andra kostnader i utlandet, till exempel barnets vård, advokatarvode samt Adoptionscentrums administration för samarbetet med landet. Till avgiften kommer de blivande adoptanternas kostnader för sådant som resor, visering och vistelse.

En lista finns över den beräknade totala kostnaden från olika länder. I början av 2003 är det billigast med ett barn från Estland (90 300 kr) och därefter kommer Thailand (93 700kr). Dyrast är det att adoptera ett från Korea (192 100 kr) och näst dyrast från privata barnhem i Colombia (187 700 kr).

Vilka är adoptivföräldrar?

En huvudregel för adoption är att adoptanten ska ha fyllt 25 år. Tillstånd kan ges åt en ensamstående person eller åt makar. Sedan februari 2003 också åt homosexuella par. Ensamstående har i liten skala adopterat under hela lagens tillämpningstid. (I Stockholm rörde det sig om 31 barn fram till 1973, vilket utgjorde drygt 3 % av adoptionerna där) Både ensamstående kvinnor och män får och har fått adoptera. Under de senaste åren har de ökat. Enligt NIA:s statistik rörde det sig om sammanlagt 156 adoptioner av ensamstående under en nyligen passerad 5-årsperiod (1997–2001).

Adoptivmödrar är av förklarliga skäl ofta äldre än den biologiska mamman. För barn födda 1929-73 som adopterades i Stockholm var adoptivmödrarna 10 till 15 år äldre än de biologiska mödrarna. I samma material (Nordlöf 2001) framgår att det ofta var mödrar från socialgrupp 3 som lämnade sina barn att adopteras av familjer från socialgrupp 1 och 2.

En undersökning av 164 barn födda i Stockholm som adopterades bort på 50-talet visade också på att adoptanterna var äldre än andra föräldrar, i genomsnitt 10 år (Bohman 1973). Vidare hade föräldrarna, framförallt fadern, högre utbildningsnivå jämfört med kontrastgruppen (nästan 70 % med studentexamen respektive universitetsstudier mot 22 %) och yrke (68 % högre i de högre yrkeskategorierna mot 28 %).

Andra studier visar också att adoption oftare genomförts av välbärgade familjer. (T.ex. Hjern & Alleback, 2002) För att illustrera återges här i Tabell 4 tagen ur en artikel av Dan-Olof Rooth, här översatt från engelska. (Rooth 2001, a. Där Tabell 1)

Tabell 4: Social klasstillhörighet enligt indelning använd 1950-74, för hela Sveriges befolkning och för adoptivföräldrar i förhållande till typ av förmedling av adoption.

	Socialgrupp 1	Socialgrupp 2	Socialgrupp 3	Summa individer
Sveriges befolkning	9	35	56	-
Adoption genom				
Organisation (Public)	18	48	34	2 227
Privat ordnat	31	48	21	1 805

(Siffrorna anger procent)

Förekomst av svårigheter i adoptivfamiljen och problembeteenden hos tonåringar:

Michael Bohman undersökte 164 (av 168) bortadopterade barn födda i Stockholm i slutet av 1950-talet när de var 10-11 år, 15, 18 (pojkar) samt i 23-årsåldern. Han fann att de som elvaåringar hade sämre anpassning än andra barn. Skillnaderna fanns endast i ringa omfattning kvar vid 15 år och när pojkarna mönstrade som 18-åringar skilde deras resultat sig inte från jämnårigas. Ingen skillnad fanns heller vid en uppföljning av gruppens förekomst i register över brott respektive för alkoholism när de var 16-23 år. (Bohman, 1973, 1995 samt i Brodzinsky, 1990)

Ett par studier i början av 1990-talet visade att adopterade var överrepresenterade vid barnpsykiatrisk vård. I dess följd gjordes undersökningar som omfattade fler unga internationellt adopterade och man fann då att de utlandsadopterade uppvisade en god psykisk hälsa och att det var tämligen oproblematiskt att ha en svensk identitet. Dessa undersökningar bygger på intervjuer och enkäter och liksom i de flesta där de undersökta ombuds delta, innehåller studierna en del bortfall, d.v.s. att personer valt att inte delta (Ihrhammar, 1997 samt Cederblad, Höök, Ihrhammar & Mercke, 1999).

En uppföljning av en del av ungdomarna gjordes sju år senare (Cederblad, m fl., 1999). De var då 18-27 år. Då fanns ingen skillnad mellan de adopterade och andra när det gällde psykisk hälsa.

Senare studier av unga vuxna internationellt adopterade utförda utifrån befolkningsregister har visat på en högre andel svårigheter (Se *Förekomst av psykiska problem och missbruk hos vuxna adopterade*).

Två andra studier gjordes 1997 bland stora grupper ungdomar. De adopterade hade där inte en aning om att ett speciellt intresse kunde rikta sig mot dem. I en av dessa visade det sig att det var vanligare i adoptivfamiljen med kommunikationssvårigheter mellan föräldrar och

barn. Likaså att adopterade i större utsträckning hade problem i kamratkontakter. De snusade och rökte betydligt oftare än sina jämnåriga.

Vad som där framkom som illavarslande var tendenser till att olika former av skadligt beteende verkar så pass vanligt förekommande bland adopterade flickor. De drack oftare alkohol ensamma än jämnåriga och prövade illegala droger. De lät i högre grad bli att använda preventivmedel. Dessutom skolkade de en hel del. Fler hade också självmordstankar bland dem än bland jämnåriga flickor. De adopterade flickorna hade också oftare varit utsatta för sexuella obehagligheter.

I den ena studien ingick 5 466 ungdomar, 13–17 år gamla, därav 132 adopterade (Enkätundersökning, Ståhlberg, 1997). Där finns bland annat följande uppgifter:

6,1 % av de adopterade talar aldrig om för föräldrarna vad de gör på fritiden, jämfört med 2,3 % av andra ungdomar.

5,3 % av föräldrarna frågar aldrig om hur barnen mår och vad de gör på fritiden, jämfört med 43,5 %.

7,6 % har inget förtroende för någon vuxen person överhuvudtaget, jämfört med 4,8 %.

1,9 % av fäderna var avlidna, jämfört med 0,3 %.

2,3 % har ingen kamrat överhuvudtaget, jämfört med 1,3 %.

22,1 % umgås inte med samma kamrater, jämfört med 16,2 %.

6,1 % har inget förtroende för någon kamrat överhuvudtaget, jämfört med 3,7 %.

9,9 % trivs inte i skolan jämfört med 7,8 %.

10,4 % röker jämfört med 8,6 %.

6,3 % snusar, jämfört med 5,8 %

7,3 % både röker och snusar, jämfört med 2,8 %.

I den andra undersökningen ingår 9 329 ungdomar 13 – 18 år, varav 125 adopterade flickor har tagits ut för jämförelse (Enkätundersökning, Berg-Kelly & Eriksson, 1997). Där hittas bland annat följande resultat:

21,2 % uppgav obehagliga sexuella erfarenheter, jämfört med 6 % av övriga flickor.

40,5 % har självmordstankar, jämfört med 33 %.

2,2 % led av anorexi, jämfört med 1 %.

19,2 % skolkar, jämfört med 12 %.

29,2 % dricker ibland ensamma, jämfört med 14 %.

24,1 % använder ibland illegala droger, jämfört med 5 %.

14,6 % använder alltid preventivmedel, jämfört med 65 %.

Andra siffror på förekomst av psykiska svårigheter bland unga adopterade utgörs av sammanställningar över barn och ungdomar inskrivna i olika vårdformer. De visar på en överrepresentation av adopterade:

1991 var 44 adopterade i åldrarna 13–16 år placerade i familjehem. Det innebär att de var det 2,4 gånger oftare än andra ungdomar. (Vinnerljung, 1999)

1995 förekom 9,1 inskrivningar per 10 000 ungdomar 10–20 år vid särskilda ungdomshem. För adopterade var motsvarande siffra 23,6 per 10 000 ungdomar i samma ålder, det vill säga mer än dubbelt så många. (SiS Rapport, 1996)

1995-1996 var 68 adopterade i åldern 10–20 år inskrivna vid ungdomshem, vilket innebar 2,6 gångers överrepresentation jämfört med andra i samma ålder. (Eriksson & Sundqvist, 1999)

Bli två

Att bilda par och gifta sig brukar höra vuxenlivet till. Även om just äktenskap inte är lika vanligt som förr kan förekomsten av dem ge en bild av adopterades tendens att etablera sig i relationer jämfört med andra. I anslutning till den undersökning som Tobias Hübinette presenterat 2003 om utomeuropeiskt födda adopterade (Hübinette 2003) samlade han också material om svenskadopterade (inklusive styvbarnsoptioner). Där kan vissa tendenser skönjas. Det populationsregister för undersökning som SCB skapade innehöll bland annat följande fyra grupper:

- 1: Adopterade födda i utanför Europa 1960-1979, samtliga (16 362 personer).
- 2: Adopterade födda i Sverige 1960-1979, samtliga (25 552 personer).
- 3: Kontrollgrupp till födda utanför Europa 1960-1979, exklusive adopterade (10 705).
- 4: Kontrollgrupp till födda i Sverige 1960-1979, exklusive adopterade (1 028 741 personer)

Uppgift om vilka personer som är adopterade hämtades från Flergenerationsregistret. Med adopterade avsågs personer som hade uppgift om antingen adoptivmor och/eller adoptivfar (alltså ingår styvbarnsoptioner). De adopterade var antingen födda i Sverige eller födda utanför Europa.

Kontrollgrupperna består av personer som liknar de adopterade med avseende på födelseår och vilket land man är född i. Kontrollpersonerna är dessutom utvalda så att deras föräldrar är lika de adopterade föräldrarna med avseende på födelseår och utbildningsnivå. Gruppen adopterade födda i Sverige kan endast jämföras med den kontrollgrupp som består av personer födda i Sverige och gruppen adopterade födda utanför Europa kan endast jämföras med kontrollerna också födda utanför Europa.

Det finns anledning att här föra in en anmärkning gällande undersökningens konstruktion: Den innebär att de som förts hit som barn för adoption för att växa upp som jämlika med svenska barn jämförs med de som i stor utsträckning kan antas ha kommit hit under ogynnsamma flyktingförhållanden.

I Tabell 5 nedan finns redovisat hur hög andel inom varje grupp som är gifta respektive skilda 1999.

Tabell 5: Andel personer i åldern 20-39år som 1999 är gifta respektive skilda bland adopterade och icke adopterade födda i Sverige och utom Europa.

	Gift	Skild
Födda i Sverige:		
Adopterade	40,5	8,5
Icke adopterade	25,4	3,0
Födda utanför Europa:		
Adopterade	11,9	2,0
Icke adopterade	27,8	3,4

(Siffrorna i tabellen anger % = andel inom respektive grupp)

Vid tolkning av tabellen kan endast jämförelse göras inom grupperna födda i Sverige (adopterade – icke adopterade) respektive födda utanför Europa (adopterade – icke adopterade). Kontrollgrupperna är inte utvalda för att möjliggöra jämförelse mellan födda i Sverige och födda utanför Europa. Det är inte heller möjligt att jämföra svenskfödda med utlandsfödda då dessa grupps åldersfördelning skiljer sig åt. De födda utanför Europa är i genomsnitt yngre än de födda utanför Europa.

Tabellen pekar på en tendens att inhemskt adopterade i högre grad är gifta än de icke adopterade i den svenskfödda kontrollgruppen, och att de skilt sig i högre utsträckning. Det kan tolkas som ett starkt behov att bilda familj och svårigheter att upprätthålla den.

Utomeuropeiskt adopterade är i mindre grad gifta än sin kontrollgrupp.

I en nyligen genomförd studie av utlandsadopterade födda 1968–75 (= 23–30 år), visade sig de adopterade mer sällan vara gifta än jämnåriga i Sverige. Speciellt gällde det männen. (Lindblad, Hjern & Vinnerljung, 2003)

Bli tre

Adopterade har särskild erfarenhet av föräldraskap och tidig barndom och man kan fundera över om och hur det kan inverka på ett eget föräldraskap. Får de egna barn? Får de många barn? Några efterforskningar av detta när det gäller inhemskt adopterade har så vitt jag vet inte gjorts.

I en undersökning av utlandsadopterade (medelålder 35,24 år) visade det sig såväl kvinnorna som männen hade barn i mindre utsträckning än andra. (Österberg, 2000). Det kan antyda en tendens hos relativt många av dem att förskjuta föräldraskapet till en sen fas av den fertila åldern, men också att de inte vill eller kan få barn.

Tabell 6: Barn eller inte hos en grupp utlandsadopterade (524 personer) respektive en jämförelsegrupp jämnåriga icke adopterade. (Österberg, 2000)

	Kvinnor		Män	
	Barn	Ej barn	Barn	Ej barn
Utlandsadopterade	42,9	57,1	28,8	72,2
Icke adopterade	52,9	47,1	38,3	61,7

Om de adopterade får barn, lever de då med dem och hur? Uppgifter från inhemskt adopterade saknas. Däremot framgår av en nyligen presenterad undersökning att utrikes födda adopterade, 23 – 30 år gamla, som har barn oftare lever på annat sätt än andra i förhållande till dem. (Lindblad, Hjern & Vinnerljung, 2003):

Tabell 7: Mammor och pappor: adopterade, icke adopterade och biologiska barn i adoptivfamiljer – hur de lever i förhållande till sina barn. (Lindblad, m.fl 2003)

	Mammor		Pappor	
	Med partner	Utan partner	Med barnet	Utan barnet
Utlandsadopterade	71,2	28,1	66,8	33,2
Icke adopterade	80,6	19,4	79,2	20,8
Biologiskt f syskon t adopt.	82,2	17,8	81,6	18,4

Bland utlandsadopterade män är det alltså vanligare än bland andra att få barn utan att sedan leva med dem. Bland kvinnorna är det vanligare att leva ensam med barnet än för andra. Vad det beror på vet vi inte. Men vi kan se att det liknar det ursprungliga villkoret: ett barn utan så

mycket skydd. Den adopterade som pappa lämnar tydligen barnet oftare. En adopterad mamma är oftare ensam om det och alla de beslut som hör föräldrskapet till än vad andra är.

Utbildning och arbete

I en undersökning 1995 av internationellt adopterade 20–35 år gamla visade det sig att dessa hade ungefär samma utbildningsnivå som jämnåriga svenskfödda icke adopterade och högre än andra personer som immigrerat till Sverige före 10 års ålder. Däremot hade de betydligt lägre utbildningsnivå än biologiskt födda barn i samma familj. Dessa hade 2 års mer studier. (Björklund & Richardsson, 2001)

En undersökning gjord nyligen visar på liknande resultat (Lindblad, Hjern & Vinnerljung 2003). Rapporten rör internationellt adopterade födda 1968–75 (23–30 år). Personer som var 7 år eller äldre vid adoptionen eller som adopterats av ensamstående finns inte med. Studien visar att adopterade hade nått samma utbildningsnivå som andra i Sverige i samma ålder, men inte den som ”kunde förväntas” utifrån den socioekonomiska uppväxtmiljön. När det gällde att ha arbete var de adopterade oftare utan sådant i förhållande till jämförbara svenskar och speciellt var det så för männen.

En annan undersökning visar på att förekomst ute på arbetsmarknaden är lägre för adopterade än i gruppen svenskar. Vid närmare betraktande av uppgifterna visare det sig att det gäller särskilt den grupp adopterade som har ett utseende som skiljer sig från det ”vanliga” i Sverige. Att det alltså sannolikt rör sig om en effekt av diskriminering. (Rooth, 2001a, s11, 14f och 20)

Vissa problem med uppnådd utbildningsnivå avslöjas också råda för de adopterade som är i den första fasen av sin arbetsföra ålder då de följs upp av SCB. Samma grupper har här använts för undersökning som de som ovan presenterades i anslutning till tabell 5.

Uppgifter ur Flergenerationsregistret har ställts mot register över slutbetyg från grundskolan (ur Årskursregistret 1988-95), samt register om eftergymnasial utbildning, sysselsättning och bidragstagande.

Tabell 8: Utbildningsnivå, tillgång till förvärvsarbete respektive bidrag för adopterade respektive icke adopterade. Ålder 20-39 år, 1999.

	Avsakn av 2 betyg ÅK 9	Eftergymn. utbildn	Har förvärvs arbete	Har bidrag Bostads Soc Arb.löshet		
Födda i Sverige						
Adopterade	0,5	24,1	77,6	13,4	7,9	20,2
Icke adopterade	0,5	31,7	77,1	9,6	2,5	17,4
Födda utanför Europa						
Adopterade	2,1	24,5	60,2	14,7	11,6	22,9
Icke adopterade	11,6	17,9	42,0	39,8	39,2	17,0

(Siffrorna i tabellen anger % = andel inom respektive grupp)

Samma restriktioner för tolkning gäller här som för tabell 5, dvs de adopterade kan endast jämföras med sin kontrollgrupp på grund av att åldersfördelningen bland de svenskfödda

skiljer sig från den hos de utlandsfödda. De som är födda utanför Europa är i genomsnitt yngre än de som är födda i Sverige.

Svenskfödda var förvärvsarbetande i lika stor utsträckning oavsett om de är adopterade eller ej, men de adopterade har mindre ofta eftergymnasial utbildning. De adopterade som är födda i Sverige har vidare uppburit bidrag i olika former mer ofta än den svenskfödda kontrollgruppen.

I samtliga avseenden (utom arbetslöshetsunderstöd) är de svenska medborgare som är födda utanför Europa och som invandrat hit utan att vara adopterade de som har det svårast att erövra en position vad gäller utbildning, arbete och försörjning. I jämförelse med dem har de som adopterats från länder utanför Europa klarat sig bättre. Med tanke på de utlandsadopterades unga ålder kan dock behovet av bidrag betraktas som relativt högt. Eftersom samtliga i undersökningen passerat åldern grundskolans avslutning är deras avsaknad av slutbetyg högt i jämförelse med de svenskfödda.

Exempel på etnisk diskriminering av adopterade

Olika former av etnisk diskriminering förekommer och är omskrivet bland annat i massmedia. Där finns beskrivet hur invandrare till exempel utan skäl nekas tillträde till restauranger, nattklubbar liksom hur vissa bostadsföretag nekat tillträde till deras lägenheter. Likaså hur invandrare lågprioriteras inta bara hos arbetsgivare utan även hos arbetsförmedlare. Här väljer jag att ge exempel ur två rapporter där adopterade finns med bland de diskriminerade:

1) Av en grupp på 207 personer födda i Indien (varav minst hälften uppskattas vara adopterade) hittades följande svar (Lange, 2000):

Ej fått sökt jobb 24 %.

Förbigången på arbetet 15 %.

Trakasserier på arbetet 25 %.

Illa behandlad av arbetsförmedlingen 15 %.

Nekad lägenhet 7 %.

Illa behandlad i skolan 17 %.

Trakasserier av grannar 14 %.

Hot på gatan 33 %.

Utsatt för våld 7 %.

Ej insläppt på restaurang 13 %.

Illa behandlad i affär 15 %.

Illa behandlad av försäkringskassan 10 %.

Illa behandlad av polis 12 %.

Illa behandlad av sjukvården 11 %.

Illa behandlad av socialtjänsten 12 %

Siffrorna ingår i en undersökning utgiven av integrationsverket 2000. De indiskfödda ligger där högst i att utdöma Sverige och svenskarna som rasistisk och 69% av dem menar att rasismen ökat de senaste åren.

2) I en studie visade sig arbetslösheten vara 6 gånger större för adopterade med utländskt utseende än för andra. Detta även när utbildningsnivån var den samma som andras. (Rooth 2001b):

Tabell 10: Skillnader i arbetslöshet (i procent) för adopterade män 20 – 35 år gentemot jämförbara svenskar. (Tabell 2 i Rooth, 2001, b)

	Total skillnad	Förklarad skilln	Oförkl skilln	Antal individer
Adopterade med svenskt Utseende	1,2	-0,4	1,6	353
Adopterade med utländskt Utseende	9,8*	3,3*	6,5*	3 233
Varav adopterade från				
Asien	7,5*	2,5*	5,0*	2 000
Latinamerika	15,7*	5,5*	10,2*	844
Mellanöstern/Afrika	8,1	1,9*	6,2	275

(Källa: Rooth, 2001b. * anger att estimatet är signifikant skilt från 0 på 5-procentsnivån)

I tabellen betyder skillnader som är ”förklarade” att sådant som utbildningsnivå, civilstånd och ålder också skiljer sig. Men vissa skillnaderna är just ”oförklarliga”. Det som vi vet är att dessa personer som alltså har ett utomeuropeiskt utseende i genomsnitt är arbetslösa drygt 6 gånger oftare än andra och att det speciellt är de från Latinamerika som är utan arbete. Detta trots att de i andra avseenden liknar personer med svenskt utseende. Här verkar det tydligt att diskriminerande faktorer är de som verkar.

Förekomst av psykiska problem och missbruk bland vuxna adopterade

Studier av vuxna svenskadopterade har visat på en tendens att de har mer depressiva och somatiska symtom samt missbruk än andra (Se Bohman 1992 samt 1995 för hänvisning till artiklar).

Undersökningar från senare år av internationellt adopterade tyder också på att det finns en högre risk bland dem än bland jämnåriga att inte klara av att infoga sig i samhället. Det gäller fenomen som suicidhandlingar, fullbordat självmord, psykiatrisk vård, missbruk och kriminalitet. (Hjern, Lindblad och Vinnerljung, 2002) Högre frekvens av sjukpension, bidrag och sjukskrivningar registrerades bland internationellt adopterade än såväl andra svenskar som de biologiska barn som vuxit upp i adoptivfamiljen i en studie som ligger för publicering. (Lindblad, Hjern och Vinnerljung, 2003) Även här konstaterades högre grad av psykiatrisk vård och missbruk. I denna studie var risken större ju äldre barnet var vid ankomsten och för dem som fötts i Latinamerika, Afrika och Syd Asien. För sjukskrivningar var risken större bland de adopterade männen än kvinnorna.

Undersökningarna har korrigerats för faktorer som fattigdom och annat som har visat sig öka förekomst av psykisk och social smärta såsom den uttrycker sig i de nämnda fenomenen. Speciellt den högre frekvensen av suicid är alarmerande, och har visat sig högre (5 gånger vanligare än hos andra) när gruppen adopterade som undersöks är något äldre (upp till 30 år). (Hjern och Allebeck, 2002)

Avslutningsvis här Tabell 11 med uppgifter från den undersökning som nämnts ovan och som inkluderar svenskfödda adopterade (inklusive styvbarnsadoptioner). Urval av grupper samt vilka jämförelser som är möjliga och omöjliga finns redovisade under *Bli två*. Uppgifter om slutenvård är hämtat från Socialstyrelsen och genomförd suicid från Dödsorsaksregistret 1999.

Tabell 11. Slutenvård för missbruk, psykiatriska symtom respektive självmordsförsök samt faktiska självmord för adopterade respektive icke adopterade 1999.

	Slutenvård f missbruk		Slutenvård f psyk probl		Självmordshandl	
	Alkohol	Droger	Psykos	Neuros	Försök	Genomf
Födda i Sverige:						
Adopterade	1,3	0,8	0,8	0,6	1,7	0,3
Icke adopterade	0,7	0,3	0,5	0,3	0,8	0,1
Födda utanför Europa						
Adopterade	1,7	0,7	0,8	0,6	3,0	0,3
Icke adopterade	0,6	0,7	0,5	0,3	2,2	?

(Siffrorna i tabellen anger % = andel inom respektive grupp)

Återigen kan jämförelse endast göras inom grupperna födda inom Sverige (adopterade – icke adopterade) respektive födda utanför Europa (adopterade – icke adopterade). De som är födda utanför Europa har i genomsnitt lägre ålder än de som är födda i Sverige.

För båda grupperna är tendensen den att de adopterade är registrerade oftare för behov av slutenvård. För gruppen icke adopterade födda utanför Europa saknas uppgift om genomförda självmord. Med tanke på att de utlandsadopterade är yngre än de svenskfödda är det anmärkningsvärt att de redan i så stor utsträckning finns med i register över så pass allvarliga problem.

Litteraturlista

Jan Ahlberg: *Invandrades och invandrades barns brottslighet. En statistisk analys* (Brottsförebyggande rådet, 1996)

Kristina Berg-Kelly & Jan Eriksson: *Adaptation of adopted foreign children at mid-adolescence as indicated by aspects of health and risk taking – a population study* (European Child & Adolescent Psychiatry 6/1997)

Anders Björklund & Katarina Richardson: *How Adopted Children born abroad fare as Young Adults in the Swedish Labor Market* (Stockholms universitet: Sociala forskningsinstitutet, 2000)

Lillemor Bresky: *Utländska adoptivbarns föräldrar. En kartläggning av sökanden av utländska adoptivbarn 1973-75* (Statens nämnd för internationella adoptioner, 1976)

Marianne Cederblad: *Utländsfödda adoptivbarn – anpassningsproblem i tonåren* (Lunds universitet: Institutionen för barn- och ungdomspsykiatri, 1989)

Marianne Cederblad, Malin Irhammar, Ann Mari Mercke & Eva Norlander: *Identitet och anpassning hos utländsfödda ungdomar* (Lunds universitet: Institutionen för barn- och ungdomspsykiatri, 1994)

Jan-Åke Eriksson & Inger Sundqvist: *Behandling av adopterade barn på särskilt ungdomshem. Förslag till en behandlingsmodell* (Statens institutionsstyrelse, 1999)

Anders Hjern: *Migration till segregation. En folkhälsorapport om barn med utländskt ursprung i Stockholm* (Centrum för barn och ungdomshälsa, 1998)

Gunn Moser: ”Ett perfekt svenskt uttal lugnar de flesta arbetsgivare.” *En studie av unga internationellt adopterades utbildning och arbete* (Högskolan för lärarutbildning i Stockholm: Institutionen för pedagogik, 1997)

Dan-Olof Rooth: *Adopted Children in the Labour Market – Discrimination or Unobserved Characteristics?* (Högskolan i Kalmar: Nationalekonomiska institutionen, 2001)

Johan Ståhlberg: *Ett liv som adopterad. En undersökning om de adopterades tonår och uppväxt* (Fornby folkhögskola, 1997)

Bo Vinnerljung: *Förekomst av adoptivbarn och långtidsvårdande fosterbarn bland placeringar av tonåringar i dygnsvård* (Socialstyrelsen, 1999)

Torun Österberg: *Children with immigrant backgrounds – Ethnic externalities in their labour market performance* (Handelshögskolan vid Göteborgs universitet: Nationalekonomiska institutionen, 2000)

Torun Österberg: *Intergenerational income mobility among individuals with different ethnic origins* (Handelshögskolan vid Göteborgs universitet: Nationalekonomiska institutionen, 2000)